

Barlangi őslénytani ásatások és gyűjtések
1976-ban

(Az Őslénytani Szakbizottság 1976. évi jelentésének mellék-
lete)

A negyedidőszak kutatásában a barlangok és a barlangi kitöltések vizsgálata napjainkban is meghatározó jelentőségű. Ezért mindig fokozott figyelemmel kell kísérni a barlangokban folyó különböző munkálatokat - köztük a feltáró barlangkutatást -, mert azok révén kapunk jelzést egy-egy fontos lelőhely felbukkanásáról. A barlangkutatók gyakran találnak csontmaradványokat vagy régészeti leleteket, s ha azokat jelentették a szakspecialistáknak, olyan jelentős felfedezésekre kerülhetett sor, mint pl. a Tarkói-kőfülke, vagy az Esztramós barlang- és hasadékrendszerének őslénytani feltárása.

Az elmúlt években fokozottan próbáltuk az MKBT Őslénytani Szakbizottságán keresztül felhívni a barlangkutatók figyelmét a barlangkitöltésekben rejtőző leletekre. Ennek már 1975-ben is volt eredménye, és 1976-ban már 28 barlangból kerültek elő ősmaradványok. Ezek közül kettőben, a bodajki Rigó-lyukban és a Baradla-barlangban a M. Áll. Földtani Intézet részéről rendszeres ásatást végeztünk, a hosszúhegyi Három-lyuk-zsombolyból pedig az FTSK csoportjával együttműködve hétvégi és kutatótábori munkával igen nagy mennyiségű és szakmailag fontos leletanyag került elő. A többi lelet szórványnak minősíthető. Az előkerült csigamaradványokat Dr. Krolopp Endre, a gerinceseket Dr. Kordos László határozta meg.

AGGTELEKI-KARSZT

Baradla-barlang

1976 április 2-12. között a Magyar Állami Földtani Intézet részéről végeztünk őslénytani ásatást a Baradla-barlang aggteleki szakaszában. A kutatás célja volt, hogy régészetiileg jól

datált lelőhelyekről gerinces, csiga, pollen, faszén és növényi maganyagot gyűjtsünk, s ezzel a holocén rétegtani megismerését pontosítsuk. E cél érdekében, az előzetes vizsgálatok alapján a barlang aggteleki szakaszán négy ásatási területet jelöltünk ki és vizsgáltunk meg.

1. Csontház-terem: közepén, a kőtömbök közötti kulturkitöltés. Mintegy 3 m^2 felületen, 20-60 cm vastagságban bontottuk meg 10 cm-es rétegekben. Igen gazdag kisemlős és főleg növényi maganyag került elő. Több szórványos emberi csont mellett bükki és vaskori cseréptöredékek, valamint egy db. csiszolt kőbalta alkotta a régészeti leleteket. A rétegek keverték, mert a neolitik és vaskori kultúra lelete együtt fordult elő.
2. Csontház-felső. A Csontház-terem felső végén, kis oldaljárat alján cseppköleflyás volt, amelyben nagyemlősök csontjai és cseréptöredékek voltak cementálódva. A 10-15 cm-es cseppkőkéreg feltörése után 5-12 cm vastag kulturréteg került felszínre, amelyben neolitikumi (bükki) cserepek, 1 db csiszolt csonteszköz és gerinces fauna volt.
3. Róka-ág első terme. A látszólag érintetlen kulturfelszínen 3 m^2 -t bontottunk le, összesen 10-15 cm vastagságban. A kulturréteg alatt feltártunk még kb. 60-60 cm vastagságban vörös, majd sárgászöld színű pleisztocén (?) barlangi agyagot. A kulturrétegben gazdag bükki és vaskori cserépedény anyag, valamint nagyemlősök csontjai mellett gyér kisemlős fauna volt.
4. Denevér-ág, cölöplyukas kutatógödör. A Denevér-ágban régebben készített kutatógödör, amelynek falában vékony neolitik réteg és cölöpnymok vannak, a legjobb lelőhelynek bizonyult. A bükki cserepek mellett gazdag kisemlős faunát találtunk.

A Baradla-barlang őslénytani vizsgálata során végeredményben két tiszta bükki kulturájú réteget és két kevert (neolit + vaskori) réteget tártunk fel, és gyűjtöttünk be. Minden esetben felszínre szállítottuk, kiiszapoltuk majd válogattuk az ásatással megbontott felület teljes földanyagát, kb. 650 kg-t.

Az ásatást a Földtani Intézet munkatársain kívül nagyrészt a V.M. Vass Imre barlangkutató csoport tagjainak segítségével végeztük, az ásatási fotodokumentációt a V.M. Foton csoport tagjai Tihanyi P. vezetésével készítették el. Az ásatás régészeti felügyeletét dr. Korek József (Magyar Nemzeti Múzeum) látta el.

Musztáng-barlang

A jósvafői Musztáng-barlang feltárása során előbb a bejárat körüli humuszrétegből, majd 1974-ben az akkori talpszintről kerültek elő csontmaradványok. Ezek hatására 1975-ben már a Földtani Intézet részéről gyűjtést végeztünk a barlang három pontján, s megállapítottuk, hogy az üreg pillanatnyi alját képező, kalcittal lefedett, élénkvörös színű agyagból főleg denevérek csontjai kerültek elő, amelyek kora a felső pleisztocén korai szakaszánál nem valószínű, hogy fiatalabb, de alsópleisztocén nem lehet. A Leslie-termet kitöltő barna színű, törmelékes agyag gazdagabb csontanyaga felső-pleisztocén. A bejárat sziklaíve alól, humuszos kötőrmelékből előkerült csontok és régészeti leletek alapján kevert rétegtani helyzetben vannak, de egyértelműen holocén korúak.

1976-ban a Papp Ferenc barlangkutató csoport nyári tábora alkalmával a bejárat környékét (Rahát-folyosó, Fogfájós) bővítette. Eközben tüzelésnyomokat, emberi és régészeti leleteket tártak fel. A feltárás során több pontról talajmintákat vettek, amelyeket a Földtani Intézetbe juttattak el, s a következő maradványokat tartalmazták:

1. A Rahát és a Fogfájós bejárata (Csillepályától balra).

1976. augusztus 22.

Gastropoda indet. - csiga

- Bufo sp. - varangy
 Anguis fragilis - lábatlan gyík
 Talpa europaea - vakond
 Homo sapiens - ember (koponya)
 Microtus arvalis - mezei pocok
 Apodemus sylvaticus csop. - egér
 Lepus europaeus - nyul (fiatal)
2. A Fogfájóst elzáró kövek alatt. 1976. augusztus 21.
 Óskori (vas, késő-bronz) cserepek
 Canis sp. - kutyaféle
 Vulpes vulpes - róka
 Felis silvestris - vadmacska
 Meles meles - borz
 Lepus europaeus - mezei nyul
 ? Cervus elaphus - szarvas
3. A barlang bejárata alatt az 1. sz. felmérési pont mellett.
 1976. augusztus 19.
 Homo sapiens - ember (az egyik csonton állatrágás)
 Apodemus sp. - egér
 Vulpes vulpes - róka
4. "Symphoniás-zacskóban" (valószínűleg a tűzhely környéke)
 Helix pomatia - éti csiga
 Aves sp. div. indet. - madárfélék
 Anura indet. - béka
 Ophidia-indet. - kígyó
 Chiroptera indet. - denevér
 cf. Glis glis - nagypele
 Cricetus cricetus - hörcsög
 Apodemus sp. - egér
 cf. Citellus citellus - ürge
 Canis lupus - farkas
 Lepus europaeus - mezei nyul (fiatal rágott csontok)
 Vulpes vulpes - róka

Meles meles - borz
faszéndarabok
égett csontszilánkok

5. "Házitészta" dobozában

Aves indet. - madár
Homo sapiens - ember
Glis glis - nagypele
Lepus europaeus - mezei nyul
Bovidae sp. indet. - marhaféle

6. Rahát, Fogfájós, 1976. augusztus

Helix pomatia - éti csiga
Ophidia indet. - kígyó
Aves div. sp. indet. - madárfélék
Chiroptera indet. - denevér
Homo sapiens - ember
cf. Glis glis - nagypele
Cricetus cricetus - hörcsög
Vulpes vulpes - róka
Meles meles - borz
Lepus europaeus - mezei nyul
Ovis seu Capra - juh vagy kecske
faszén
vörös színű őskori cserép

7. Fogfájós bal oldaláról. 1976. augusztus 22.

Meles meles - borz
Cervus elaphus - szarvas
Bovidae indet. - marhaféle (igen korrodált csont)

Megállapítható összefoglalóan, hogy mindegyik minta holocén kora, pleisztocén fajt nem tartalmaz. A fauna és a régészeti leletek alapján valószínű, hogy azok őskoriak, közelebből vas-bronz kora. A gerinces maradványok egyeznek a Por-lyuk árok I-II. réteg, valamint a Nagyoldal 1.-4. rétegek faunájával.

Nagyoldali-zsomboly

A Nagyoldali-zsombolyt kitöltő rétegsor ma már az Aggteleki-karszt fiatal holocén rétegtanának alapszelvénye. Az 1971-73 közötti feltárások vizsgálata alapján már megállapítottam, hogy az akkor megismert rétegsor alja valószínűleg a bronzkorba nyúlik vissza, s egészen napjainkig tart. Ez idő alatt a fauna jelentős, egyirányú változáson ment keresztül, miszerint mához közeledve a nyílt területet és kulturát kedvelő fajok száma fokozatosan nő az erdeiékhez képest. Az elsősorban az ember erdőirtó munkájának és a holocén jelentős klimaváltozásainak tudható be.

A feltáró kutatást 1974-ig a Papp Ferenc barlangkutató csoport végezte Kérdő Péter vezetésével. 1975-ben és ez évben is a Kinizsi barlangkutatói bontották tovább a zsombolyt, Adamkó Péter vezetésével. Az 1975. évi tábor alkalmával feltárt üledékek nem kerültek szakember elé, de az 1976. évi feltárás csontanyagának egy része igen. Ez évben a bejáratától 21 m mélyre lévő talpszint alá ástak összesen 6 m-t. Az eközben előkerült nagyemlős és embercsontok közül nagyobb mennyiséget juttattak el a Földtani Intézetbe. A nagyemlős-csontokra tapadt, valamint azok üregeit kitöltő agyagot leiszapolva viszonylag gazdag kisemlős faunához is sikerült hozzájutnunk.

Gastropoda div. sp. indet.

Bufo sp. - varangy

Rana temporaria - erdei béka

Rana esculenta - kecskebéka

Pelobates fuscus - ásóbéka

Lacerta viridis - zöld gyík

Anguis fragilis - törékeny gyík

Ophidia indet. - kígyó

Reptilia indet. - hüllő

Aves div. sp. indet. - különböző madarak

Talpa europaea - vakond

Sorex araneus - erdei cickány
Sorex minutus - törpe cickány
Crocidura leucodon csop. - mezei cickány
Barbastella barbastellus - pisze denevér
Chiroptera div. sp. indet. - különböző denevérek
Homo sapiens - ember
Lepus europaeus - mezei nyúl
Glis glis - nagypele
Muscardinus avellanarius - mogyorós pele
Dryomys nitedula - erdei pele
Apodemus sylvaticus csop.- erdei egér
Apodemus agrarius - pirók egér
Mus musculus - házi egér
Cricetus cricetus - hörcsög
Myodes glareolus - erdei pocok (19 M₁)
Pitymys subterraneus - földi pocok (4 M₁)
Microtus arvalis - mezei pocok (1 M₁)
Meles meles - borz
Vulpes vulpes - róka
Ursus arctos - barna medve
Felis silvestris - vadmacska
Cervus elaphus - szarvas
Bos sp. - marha
Ovis seu *Capra* - juh vagy kecske

Az 1976-ban előkerült csontmaradványokat az 1971-72. évi alapszelvényhez a bonyolult törmelékkup rétegződést figyelembe véve a következőképpen lehetett korrelálni: a barna medve az eredeti rétegsorban az 5.-6. rétegben jelenik meg, amely egyezik az erdei és mezei pocok arányával is. Ez bronzkori, ill. annál valamivel fiatalabb korbesorolást enged meg.

Fenyves-zsomboly

A Szabó-pallag melletti Fenyves-zsomboly alját kitöltő kőtörmelék nagymennyiségű csontot tartalmaz, amelyből először Tihanyi Péter gyűjtött 1975-ben. A bejelentés alapján 1976-ban

6874

Újabb mintákat vettem, amelyek helyileg megegyeznek az előző gyűjtésekkel. Az 1976-ban gyűjtött fauna a következő fajokból áll:

Gastropoda div. sp. indet. - csigák
Rana sp. - valódi béka
Pelobates fuscus - ásóbéka
Ophidia indet. - kigyó
Anguis fragilis - lábatlan gyík
Aves sp. indet. - madár
Talpa europaea - vakond
Plecotus sp. - hosszufülű denevér
Chiroptera indet. - denevér
Glis glis - nagy pele
Apodemus sylvaticus csop. - erdei egér
Apodemus agrarius - pírók egér
Arvicola terrestris - vizi pocok
Myodes glareolus - erdei pocok
Microtus arvalis - mezei pocok
Canis sp. - kutyaféle
Mustela sp. - menyétféle

A leletek fiatal holocén korúak; a lelőhely - feltáró barlangkutatás esetén - őslénytani szempontból a Nagyoldali-zsombolyhoz hasonló jelentőségre tehet szert.

Vecsem-forrás

A Vecsem-forrás barlangjának feltárására a V.M. Tektonik csoportja dolgozik Csernavölgyi László vezetésével. Az eltömődött forrásszájából 1975-ben Törő László gyűjtött üledékmintát és csontmaradványokat 2,3 m mélyről. Ezek holocén korúnak bizonyultak. 1976-ban Csernavölgyi Lászlóval együtt talajmintát vettem ugyaninnen, amelynek vizsgálata megerősítette az előző évi eredményeket:

Gastropoda div. sp. indet. - különböző csigák
Pisces indet. - hal
Rana temporaria - erdei béka

Rana esculenta - kecskebéka
Lacerta sp. - gyík
Anguis fragilis - lábatlan gyík
Ophidia indet. - kígyó
Aves div. sp. indet. - különböző madárfajok
Talpa europaea - vakond
Apodemus sp.- egér
Dryomys nitedula - erdei pele
Myodes glareolus - erdei pocok
Microtus oeconomus - patkányfogó pocok

BÜKK-HEGYSÉG

Hajnóczy-barlang

Az Odorvár és egyben a Bükk egyik legnagyobb barlangját a tiszaföldvári Hajnóczy József gimnázium tanulói tárják fel 1972. óta. Kezdetől fogva nagy súlyt helyeztek az őslénytani leletekre. Így 1973-ban segítségükkel a Lapos-terem felszínének laza kitöltéséből vettem üledékmintát, amelynek faunájáról nem lehetett egyértelműen eldönteni, hogy az rissz-würm, vagy óholocén korú-e. 1975-ben a barlang ujonnan feltárt részeiből 5 pontról 99 kg üledékmintát küldtek a Földtani Intézetbe. Ezek közül gyakorlatilag csak a Galéria kitöltésében volt fauna. 1976-ban erről a pontról, ahol egy medve egybefüggő mancsa is látszott, kb. 100 kg mintát vettünk. Iszapolás, majd az 1977. évi válogatás során kiderült, hogy a maradványok között Mimomys savini pocokfaj is van, amely a középső-pleisztocén korai szakaszának jellemzője. Hasonló korú gerinces lelőhely eddig a Bükkből Tarkőről (alsó rétegek) és Kövesváradról volt ismert. Ezért e lelőhely, és a Hajnóczy-barlang rendszeres őslénytani vizsgálata a későbbiekben nagy súlyt kell fektetni.

Peskő-barlang

A Peskő-barlang többször megásott, de közel sem kiásott kitöltése rendkívül gazdag ősmaradványokban. 1976-ban if. Vértesséki
6874

László a felszínen heverő csontok közül egy zacskónyit összegyűjtött, s azt hozzám eljuttatta:

- Pisces indet. - hal
- Aves div. sp. indet. - különböző madárfajok
- Talpa europaea - vakond
- Myodes glareolus - erdei pocok
- Microtus arvalis - mezei pocok
- Microtus oeconomus - patkányfejű pocok
- Microtus gregalis - szibériai pocok
- Mustela nivalis - menyét
- Lepus sp. - nyul
- Ochotona sp. - füttentyentő nyul
- ? Cervus elaphus - szarvas

A kévert rétegtani helyzetű állattársaság felső-pleisztocén kora.

Király-zsomboly

A Lillafüred melletti Király-zsombolyból 1976 decemberében Olasz József (NME TDK) gyűjtött csontmaradványokat:

- Aves indet. - madár
- Rhinolophus euryale - kereknyergű denevér
- Chiroptera indet. - denevér
- Sorex araneus - erdei cickány
- Glis glis - nagypele
- Cricetus cricetus - hörcsög
- Apodemus sp. - egér
- Mustela sp. - menyétféle
- Martes cf. martes - nyuszt
- Lepus europaeus - mezei nyul

A fauna kora egyértelműen nem határozható meg. Felső-pleisztocénél nem idősebb, valószínűleg holocén. Meleg jellegű éghajlatot feltételez.

Csókás melletti barlang

1976 augusztusában a Miskolci Erdészet központjába vittek be állatcsontokat, amelyet Csókás környékéről, egy bontás alatt álló viznyelőszerű barlang hányójáról gyűjtöttek. Az egy egyedhez tartozó csontok lónak (*Equus caballus*) bizonyultak. Földtani kora bizonytalan.

BUDAI-HEGYSÉG ÉS PILIS

Hét-lyuk

1976 júniusában Juhász József gyűjtött csontokat a zomboly 29 m-es mélységéből:

- Aves sp. indet. - madár
- Chiroptera sp. indet. - denevér
- Vulpes vulpes - róka
- Canis cf. familiaris - kutya
- Lepus europaeus - mezei nyul

1976 október 12-én Szepesházi Imre gyűjtött csontokat a 21-es aknából

- Canis familiaris - kutya

Mindegyik lelet fiatal, a közelmúltban, legfeljebb néhány száz éve behullott állaté.

Hosszuhegyi Három-lyuku-zomboly

A zombolyt évek óta a FTS Máté József vezette csoportja kutatja. 1975-ben a csoport segítségével 6 rétegben mintegy 600 kg mintát szállítottunk a felszínre, amely rendkívül gazdag és igen jelentős gerinces faunát tartalmazott. A rétegsor a holocén klímáoptimuma és az azt követő 1-2 ezer évre datálható. 1976-ban a csoport tovább folytatta a barlang feltárását, s ezzel párhuzamosan rétegeként (6.-7. ré-

teg) újabb csontanyagot gyűjtöttek. A lelőhely anyagának teljes feldolgozása még több évet fog igénybe venni.

Kevély-nyergizsomboly

A zsomboly talpszintjének kis oldaljárataából, a Magazinból már több alkalommal kerültek elő csontmaradványok. 1976. szeptember 29-én Schindler László gyűjtött itt (faunalistáját lásd a "Beszámoló a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat 1975. második félévi tevékenységéről". p. 171-172.)

1976 januárjában ugyancsak Schindler László gyűjtött a Magazinban:

Bufo bufo - barna varangy
Rana sp. - valódi béka
Aves div. sp. indet. - különböző madárfajok
Glis glis - nagy pele
Apodemus sp. -- egér
Microtus sp. - pocok
Canis sp. - kutyaféle

Pilis-barlang

1976 novemberében Szepesházi Imre gyűjtött csontokat a barlang két pontján.

A bejárattól kb. 100 m mélységben:

Chiroptera div. sp. indet. - denevérek
Rodentia indet. - rágcsáló
faszén és több kvarckavics

A bejárattól kb. 10 m mélységben

Gastropoda div. sp. indet. - csigafajok
Anura indet. - béka
Aves div. sp. indet. - madárfajok
Talpa europaea - vakond
Sorex araneus - erdei cickány
Sorex minutus - törpe cickány

Chiroptera indet. - denevér
cf. *Glis glis* - nagy pele
Microtus sp. - pocok
Myodes glareolus - erdei pocok
Apodemus sylvaticus csop. - erdei egér
Mus musculus - házi egér
Lepus europaeus - mezei nyul
faszén, növénymagok
kvarckavics

A leletek holocén korúak.

Juventus-barlang

1976 október 10-én gyűjtött Lendvay Ákos, a bejárat közeléből
0,1 - 0,2 m mélységből, bolygatatlan rétegből.

Meles meles - borz

Pilis-nyergő-viznyelő

1976 október 10-én gyűjtött Lendvay Ákos kb. 13-15 m mély-
ségből csontokat, valószínűleg bemosott üledékből.

Equus caballus - ló

GERECSE

Nagy-Somlyói-barlang

1976 július 26-án gyűjtötte Móga János a barlang bejáratá-
nál, kőzetpárkányról:

Apodemus sp. - egér

Arvicola terrestris - vízi pocok

1976 július 4-én Móga János és Kubassek János gyűjtött cson-
tokat a barlang bejáratából:

Cricetus cricetus - hörcsög

Arvicolidae indet. - pocokféle

Canis sp. - kutyaféle

Cervus elaphus - szarvas.

Mindkét minta fiatal, holocén korú. A szarvas recens.

6874

Nagy-Somlyói Kis-barlang (Kétbejáratu)

Móga János és Kubassek János 1976. július 4-én a barlang felszínéről gyűjtött:

- ? *Canis sp.* - kutyaféle
- ? *Cervus elaphus* - szarvas

A csontok holocén korúak.

Nagy-Somlyói Árkádos-barlang

1976 szeptember 3-án Kubassek János a barlang felszínéről gyűjtött:

- Aves sp. indet.* - madár
- Lepus europaeus* - mezei nyúl
- ? *Vulpes vulpes* - róka
- Felis silvestris* - vadmacska
- Ovis seu Capra* - juh vagy kecske

A csontok holocén korúak.

Tűzköves-barlang

Juhász Márton a bejárat-közeli törmelékből gyűjtött csontmaradványokat:

- Anura indet.* - béka
- Anguis fragilis* - törékeny gyík
- Talpa europaea* - vakond
- Chiroptera sp. indet.* - denevér
- Canis sp.* - kutyaféle
- Capreolus capreolus* - őz

A csontok a közelmúltban, legfeljebb néhány száz éve hullhattak a barlangba.

Denevér-barlang

1974 októberében gyűjtött csontokat 1976-ban mutatta be Lendvay Ákos a barlang jobboldali kuszóágából:

- Aves sp. indet.* - madár

6874

Cricetus cricetus - hörcsög
Martes sp. - nyest vagy nyuszt
Meles meles - borz
Lepus europaeus - mezei nyul
+ 1 db égett növényevő állat csonttöredéke

Pisztoly-barlang

Lendvay Ákos 1974-ben gyűjtött és 1976-ban jelentette be a bejárat szaksz 0,4 m-es humuszrétege alóli leleteket:

Canis sp. - kutyaféle
Meles meles - borz
Lepus europaeus - mezei nyul

Tőrekvés-barlang

Lendvay Ákos több alkalommal, évek óta hoz a barlangból csontmaradványokat a Földtani Intézetbe. 1976-ban háromszor. 1976 április 3-11. között:

Bufo bufo - barna varangy
Cricetus cricetus - hörcsög
Lepus europaeus - mezei nyul
Homo sapiens - ember

1976 április 8-11. között a bejárat alatt 1-1,2 m-re:

Aves sp. indet. - madár
Meles meles - borz
Lepus europaeus - mezei nyul

1976 október 23-án Szécsényi László gyűjtött 1,8 m mélységből, a bejáratától 2 m-re:

Bufo sp. - varangy
Aves div. sp. indet. - madárfajok
Talpa europaea - vakond
Lepus europaeus - mezei nyul

Az 1976. évi leletek holocén korúak.

Kálvária I. sz.-barlang (Szintes-barlang)

Lendvay Ákos gyűjtött 1976 május 27-én a barlang alsó szint-jéről:

Lepus europaeus - mezei nyul
Bovidae indet. - marhaféle

A leletek közelebbi korhatározásra alkalmatlanok, valószínűleg felső-pleisztocén koruak, ismerve a barlang, illetve a közeli 4. sz. barlang kitöltés viszonyait.

Husvét-barlang

A bajóti Öreg-kő sziklaszirtjében Vajna György által megismert új kis barlang 0-30 cm-es rétegéből a tatai Kuny Domonkos Múzeum Természettudományi Gyűjteményébe került néhány csontmaradvány 1976 májusában.

Aves div. sp. indet. - madárfélék
Cricetus cricetus - hörcsög
Meles meles - borz
Vulpes vulpes - róka
Felis silvestris - vadmacska
Lynx lynx - hiúz
Lepus europaeus - mezei nyul
Sus scrofa - vaddisznó
Ovis seu *Capra* - juh vagy kecske

BAKONY-HEGYSÉG

Csikvárágya-barlang

Az inotai Hideg-völgyben a 2. sz. barlang (= ? Rózsa Sándor-barlang). Gyűjtötte Szolga Ferenc (Alba Regia barlangkutató csoport).

Pisces indet. - hal
Bufo bufo - barna varangy
Rana temporaria - barna béka
Pelobates fuscus - ásóbéka

Lacerta indet. - gyík
Anguis fragilis - lábatlan gyík
Ophidia indet. - kígyó
Aves div. indet. - madárfélék
Talpa europaea - vakond
Sorex araneus - erdei cickány
Crocidura leucodon csop. - mezei cickány
Glis glis - nagy pele
Cricetus cricetus - hörcsög
Myodes glareolus - erdei pocok
Arvicola terrestris - vízi pocok
Microtus arvalis - mezei pocok
Apodemus sp. - egér
Vulpes vulpes - róka
Mustelidae indet. - menyétféle
Lepus europaeus - mezei nyul

A minta csontmaradványokon kívül tartalmazott még néhány növényi magot, faszenet és csigát. A fauna összetétele megfelel a mai élővilágnak, tehát holocén koru. Mivel a leletsűrűség nagy, vastagabb kitöltés esetén érdemes próbatáratást végezni.

Táblavölgyi-barlang (I-31)

A barlang 12 m-es szintjéből hozta be Pék József a leletet, amely egy *Mastodon arvernensis* fog rendkívül görgetett példánya. Ez az állat a felső-pliocénre és az alsó pleisztocénra jellemző. Nyilvánvalóan többszöri áthalmozással került a barlangba.

Háromkürtő-zsomboly (I-12)

A tési ujonnan feltárt és Háromkürtő-zsombolynak elnevezett barlang több pontjáról kaptam őslénytani vizsgálatra üledék-mintát Szolga Ferentől (Alba Regia Barlangkutató Csoport). A minták inkább csigámaradványokat tartalmaztak, mint csontokat.

6874

1. A "Halál depó" tetejéről, a járat aljáról és faláról gyűjtve. A törmelék bauxitos, limonitos és mangános (?) törmeléket, pizolitokat tartalmazott.

Csigák: Carychium cf. minimum Müll.	2 db
Cochlicopa lubricella (Porro)	2
Orcula dolium (Drap.)	1
Laciniaria biplicata (Mont.)	2
Clausiliidae indet.	1
Aegopinella minor (Stab.)	2
Daudebardia rufa (Drap.)	1
Limacidae indet.	1

Gerincesek: Bufo sp.- varangy

Ophidia indet. - kígyó

Myotis bechsteini - nagyfülü denevér

2. Száraz kürtői elülső vakkürtő. Az üledékben homokkő darabok és abból kimállott kvarcit, limonit-mangán gumócskák voltak. A csontok között világos és fekete színűek különböztethetők meg.

Csiga: Discus perspectivicus (Mühlf.) 1 db

Gerincesek: a világos színűek: meghatározatlan törmelék

fekete csontok: Erinaceus sp. - sün

Arvicolidae indet. - pocokféle

3. Hátsó vakkürtő felénél bejövő üledék. Hasonló jellegű, mint a 2. minta, de itt csak fehér színű csontok voltak.

Csiga: Pisidium sp. indet.	3 db
Carychium minimum Müll.	1
Cochlicopa lubricella (Porro)	1
Vallonia costata (Müll.)	2
Clausiliidae indet.	1
Vitrea crystallina (Müll.)	1
Zonitidae indet.	2

Gerincesek: Anura indet. - béka
 Chiroptera indet. - denevér
 Soricidae indet. - cickány

4. Hátsó vakkürtő

Csigák: <i>Acicula polita</i> (Hartm.)	+
<i>Carychium</i> cf. <i>minimum</i> Müll.	8 db
<i>Cochlicopa lubricella</i> (Porro)	2
<i>Pupilla muscorum</i> (L.)	1
<i>Orcula doliolum</i> (Brug.)	21
<i>Vallonia pulchella</i> (Müll.)	1
<i>Vallonia costata</i> (Müll.)	2
<i>Acanthinula aculeata</i> (Müll.)	6
<i>Ena obscura</i> (Müll.)	13
<i>Cochlidina laminata</i> (Mont.)	}
<i>Laciniaria plicata</i> (Drap.)	
<i>Laciniaria biplicata</i> (Mont.)	
<i>Ruthenica filograna</i> (Rm.)	
<i>Clausiliidae</i> indet.	
<i>Discus rotundatus</i> (Müll.)	1
<i>Discus ruderatus</i> (Fér.)	2
<i>Punctum pygmaeum</i> (Drap.)	2
<i>Vitrea contracta</i> (West.)	9
<i>Aegopinella minor</i> (Stab.)	3
<i>Aegopinella pura</i> (Ald.)	3
<i>Oxychilus glaber</i> (Rm.)	2
<i>Oxychilus inopinatus</i> (Ul.)	1
<i>Daudebardia rufa</i> (Drap.)	4
<i>Zonitidae</i> indet.	17
<i>Trichia</i> cf. <i>hispida</i> (L.)	+
<i>Helicodonta obvoluta</i> (Müll.)	1

Gerincesek: *Anguis fragilis* - lábatlan gyík
Barbastella barbastellus - pisze de-
 nevér

5. Hátsó vakkürtővel szemben lévő kis kürtő. Faszenes,
 növényi magos üledék.

6874

Csigák: Carychium cf. minimum Müll.	2 db
Ena obscura (Müll.)	1
Laciniaria biplicata (Mont.)	+
Clausiliidae indet.	2
Vitrea contracta (West.)	1

Gerinces: Rhinolophus hipposideros - kis patkósorru denevér

A csigafauna alapján megállapítható, hogy értékelhető anyagot csak a 4. minta tartalmaz. Ez cserjés, bokros, esetleg erdős környezetre és a maival megegyező klimára utal. A fauna kora - néhány frissnek tűnő héjat kivéve - idősebb holocén lehet, több, a fiatal holocénban bevándorolt faj ugyanis hiányzik, ugyanakkor néhány, a területen ma nem élő fajt tartalmaz. A héjak megtartási állapota, színe stb., alapján valószínű, hogy a faunához idősebb anyag (pleisztocén, Riss-Würm?) is keveredett.

A 3. mintában vízi faj is szerepel. A héjak megtartása alapján ennek a mintának az anyaga pleisztocén is lehet.

Az 5. minta csigái valószínűleg nemrég elpusztult állatok házai. A gerinces maradványok alapján a következő értékelést lehet adni:

Az 1-es minta kora felső-pleisztocén, vagy holocén lehet. A 2. mintánál kérdés, hogy a fekete színű csontok idősebbek-e (a homokkőből málltak ki), vagy egykorúak a világos színűekkel. Legidősebb korként csak a középső-pleisztocén jöhet számításba. A 3. minta korhatározásra közömbös. A 4. minta pleisztocén hideg szakasza nem lehet, legfeljebb melegfázis, de valószínűbb az óholocén besorolás. Az 5. minta egyértelműen holocén, esetleg jelenhez közeli felhalmozódású.

Alba Regia-barlang

A tési Alba Regia-barlang két pontjáról 1976-ban Szolga Ferenc küldött üledékmintát, amelynek iszapolása után a következő csontmaradványok kerültek elő:

6874

1. Cseppkő-folyosó eleje

Bufo sp. - varangy

Rhinolophus hipposideros - kis patkósrú denevér

Myotis bechsteini - nagyfülü denevér

Ovis seu Capra - juh vagy kecske

A Rh. hipposideros a Kárpát-medencében a holocén klímá-optimumában jelenik meg, a M. bechsteini az óholocénban gyakori, így valószínűleg a Bükki és a Kőhádi faunafázisba (subborealis, bronz-vaskor) idejére datálható.

2. Omladék labirintus

Myotis bechsteini - nagyfülü denevér

Myotis cf. brandti - Brandt denevére

cf. Plecotus sp. - hosszúfülü denevér

Glis glis - nagypele

Az üledék és a fauna kora valószínűleg holocén.

Rigó-lyuk

A bodajki Gaja-szurdokban lévő Rigó-lyukból az elmúlt évek során Tihanyi Péter több alkalommal gazdag kisemlős csontleletet hozott, aminek eredményeként előzetes ellenőrzés után ásatást határoztunk el. A M. Áll. Földtani Intézet rendszeres ásatását 1976. június 14. és július 5. között bonyolítottuk le. Ennek során a barlang bejáratánál 9 rétegben bontottuk le a kitöltés egy részét egészen a barlang fenekéig. Összesen 1,2 m³ kitöltést iszapoltunk és válogattunk ki a tatai gimnázium tanulóinak, a V.M. Vass Imre barlangkutató csoport, valamint a Földtani Intézet munkatársai segítségével. Az ásatásról foto és 16 mm-es mozgófilm dokumentációt Tihanyi Péter vezetésével a Foton barlangkutató csoport készített.

A 9 réteg napjainktól kb. a rómaiak idejéig folyamatosan tárja fel a gerinces-, csigafauna, valamint faszén és magok révén a flóra változását. Előzetes vizsgálatok szerint a pocokfajok százalékos megoszlása, valamint a belőlük számítható

egykori juliusi középhőmérsékleti érték változása igen jó megegyezést mutat a jósavafői Nagyoldali-zsomboly hasonló koru rétegeivel. A rendkívül gazdag és jelentős anyag monografikus feldolgozása több évet vesz igénybe.

Dr. Kordos László